НАСТАВНА ПРОГРАМА

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ
Примено 28. 10. 2009
Орг. единица 07 Број 11215
Сиг. 0705

СОЛФЕЖ

со елементарна теорија на музиката

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

ШЕСТГОДИШНО ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, 2009

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02 и 82/08) и член 31 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по предметот **солфеж со елементарна теорија** на музиката за шестгодишното основно музичко образование.

1. ВОВЕД

Наставниот предмет солфеж со елементарна теорија на музика е застапен во сите години на 6-годишното основно музичко образование. Со оглед на ваквата позиција на предметот целта на наставата во 6-годишното основно музичко образование е да се овозможи комплексен музички развој на учениците: развој на музичките способности преку активно вклучување во музицирањето (пеење, свирење), стекнување на неопходни знаења од областа на музичката писменост, запознавање со различни сегменти на музичката култура преку слушање музика и посета на музичките приредби, пројавување на креативни способности. Со тоа, наставата по солфеж со елементарна теорија на музика треба да придонесе за поттикнување кај учениците желба активно да се занимаваат со музиката и да биде во тесна поврзаност со свирење инструмент. Како и во претходната година, наставните теми на предметот – мелодиката и ритмиката – се тесно поврзани меѓу себе и даваат широки можности за меѓусебно интегрирање. Наставата по солфеж со елементарна теорија на музика треба да вклучува и активности базирани врз слушање музички дела, со цел да се развива музичката перцепција, да се доживуваат музичките изразни средства, карактер, ритам. Наставата се изведува во групи по 9 – 15 ученици.

- Фонд на часови: 2 часа неделно, 72 часа годишно.
- **Статус на предметот: задолжителен**

ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО II ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да пројавува навика за култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- да пројавува способност за пеење на песни со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- да го проширува опсегот на гласот;
- да пројавува способност за прецизно интонирање на тонска висина;
- да пројавува способност за следење интонација од инструмент;
- да развива музичка меморија;
- да покажува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да се оспособува за активно, внимателно слушање на музиката;
- да пројавува осет за музичката изразност;
- да развива осет за ритам;
- да пројавува умеење да следи ритам (со плескање, тактирање);
- да изведува движења во музичко - ритмичките активности усогласено со музиката;
- да ги усвои неопходните музичко-теориски поими;
- да се ориентира во просторот;
- да свири со некои детски музички инструменти;
- да ги препознава, именува и запишува нотите од скалите до два предзнака;
- да ги осознава разликите на звучењето на дурската и молската скала;
- да ги осознава разликите на звучењето на трите видови на молската скала;
- да го објаснува начинот на градење на дурската и молската скала (трите видови);
- да може самостојно да испее полесна мелодиско-ритмичка вежба по ноти во наведените скали;
- да пројавува умеење за солфежирање а виста;
- да развива интерес за изведување на спонтани импровизации на кратки музички мотиви;
- да се поттикнува за сопствено музичко изразување.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Наставен предмет: СОЛФЕЖ - 2 со елементарна теорија на музиката			
Тема: МЕЛОДИКА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката: - да го збогатува искуството за музичката уметност; - да развива музички слух; - да развива пејачки глас; - да применува елементи на правилна вокална интерпретација при пеење песни и вежби; - да го проширува опсегот на гласот; - да развива способност за прецизно интонирање на тоновите од скалите до 2 предзнака; - да го сфаќа поимот молска скала; - да ги разликува визуелно и на слух трите видови на молската скала; - да ги проширува знаењата на нотното писмо;	- Скала **e-moll,** сите видови (со функции и каденци) - Мелодиски вежби во виолински и бас клуч - Скала **d-moll,** сите видови (со функции и каденци) - Скала **D-dur** - Скала **h -moll,** сите видови (со функции и каденци) -Скала **B-dur** - Скала **g-moll**	- Паралелна скала - Латински имиња на тоновите	- Повторување на скалата **G-dur,** заради појавата на **e-moll,** како паралелна скала. - Солфежирање на мелодиски вежби во **e-moll** (природен, хармонски и мелодиски вид). - Вежби со латинските имиња на тоновите во скалите кои се изучуваат. - Повторување на скалата **F-dur,** заради појава на **d-moll,** како паралелна скала. - Солфежирање на мелодиски вежби во **d-moll** (природен, хармонски и мелодиски вид). - Воочување на двете повишувалки во **D-dur** и солфежирање на мелодиски вежби. - Солфежирање на мелодиски вежби во **h-moll** (природен, хармонски и мелодиски вид). - Воочување на двете снижувалки во **B-dur** солфежирање на мелодиски вежби.

- да ги развива умеењата за пеење по ноти; - да го сфати бас-клучот - да стекнува внатрешен музички слух; - да развива чувство за заедничко пеење и пеење во групи (канон); - да развива способност за солфежирање а виста - да утврдува функции на стапалата - да развива музичка меморија; - да ги препознава и применува основните видови и нијансите на брзината и јачината во музичките примери и сопствената изведба; - да го препознава и применува знакот за повторување и прима и секунда волта („прв пат” - „втор пат”); - да ги развива умеењата за транспонирање (усно и писмено).	(со функции и каденци) - Канони - Пеење детски и народни песни по слух со текст и со имињата на тоновите - „Прв пат"и „втор пат" (прима и секунда волта)	- Бас клуч - Прва октава/втора октава/мала октава - Интервали до квинта - Динамика(**mf, mp, ff, pp, cresc.,decresc.**) - темпо (бавно, умерено, брзо) -„Прв пат" и „втор пат" (прима и секунда волта)	- Солфежирање на мелодиски вежби во **g-moll** (сите видови). - Запознавање со бас клуч, и откривање на тонови (ноти) од до-мало - до1. - Воочување на интервалите по големина (до квинта) и солфежирање на истите во рамките на дурска и молска скала - Препознавање на ознаките **mf, mp, ff, pp, cresc.,decresc.** во музичките композиции, кои ги свират и примена на истите при солфежирањето. - Наставникот свири иста компзиција, менувајќи го темпото (динамиката), а учениците го следат со тактирање, исто така менувајќи ја брзината (јачината). - Солфежирање на едноставни двогласни и тригласни канони (појаснување на нотниот текст, читање парлато, солфежирање со и без придружба на инструмент; да се внимава на тактирањето). - Објаснување на знакот „прв пат"и „втор пат" (прима и секунда волта) и примена во мелодиските вежби.

	- Примери од музичката литература - Устен мелодиски диктат - Елементи на транспонирање		- Солфежирање и свирење по ноти на ДМИ на едноставни вежби, примери од литература и канони во сите изучени скали. - Наставникот свири или пее кратки примери, а учениците ги солфежираат со ноти (заедно и поединечно). - Запишување на пократки и полесни вежби по сеќавање (подготовка за диктат). - Транспонирање на лесните примери усно (пеење, свирење) и писмено. - Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.

Наставен предмет: СОЛФЕЖ-2			
Тема: РИТМИКА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученик/Ученичка: - да развива чувство за ритам - да ја сфати и применува половина мерна единица; - да ги препознава и применува 2/2, 3/2, 4/2 тактови; - да ја доживува	- Мерна единица четвртина и половина нота - Тактови: 2/2,3/2,4/2 такт - Четириделна поделба на мерната единица - Шеснаестина нота и пауза	- Половината нота како мерна единица - Шеснаестина нота и пауза	- Ритмички вежби со сите комбинации во 2/2,3/2,4/2 такт. - При тактирањето секојпат да го нагласуваат силното време. - Воочување на различни траења на слоговите преку ритмичко изговарање на бројалките, брзозборките и текстовите од песничките придружено со плескање на раце, тропкање со

четириделната поделба на мерната единица; - да ја препознава и применува шеснаестина нота и пауза - да стекнува умеења за ритмичко читање (парлато) на нотниот текст; - да развива способност за прецизно изведување на ритамот; - да следи мелодија со свирење на Орфови инструменти (ритмички); - да доживува, препознава и применува пунктирен ритам; - да доживува промена на метар на слух во музичките примери; - да препознава и применува промена на тактот во сопствената изведба (солфежирање и свирење на ДМИ); - да го развива чувството за ритмичко повеќегласје; - да доживува синкопа во	- пунктиран ритам: половина од основната единица за броење - промена на тактови (во рамки на иста мерна единица) -четириделна поделба на мерната единица со полесни ритмички комбинации - ритмички диктат -ритмичко читање на нотен текст во violински и бас клуч (парлато) - ритмичко читање од инструментална литература	- Пунктиран ритам - Ритмички диктат - Парлато - Паралелен ритам	нозе, музичко-ритмичките движења, свирење на Орфови инструменти - ритмички. - Совладување на нотните вредности и паузи преку слики и апликации. - Воочување и примена на промената на тактот во вежби за солфежирање и свирење на ДМИ. - Читање парлато на едноставни примери со тактирање. - Свирење на едноставни примери (запишани на една линија) на Орфови инструменти – ритмички. Пред да се отсвири, примерот може да се изговори парлато на неутрален слог „та” со тактирање. Оваа активност може да се изведува во 2 групи: 1-та група свири, 2-та изговара парлато со тактирање. - Свирење на ДМИ и изговарање парлато во групи (секоја група – свој ритам). - Воочување на промена на метарот по

4/4. 3/4 и 2/4 такт - да го препознава и сфаќа знакот за продолжување на нотна вредност – лак; - да го применува ритмичкото читање (парлато) на нотниот текст; - да развива способност за прецизно изведување на ритамот; - да следи мелодија со свирење на Орфови инструменти (ритмички).			слух во музичките примери (Наставникот во свирење на песничка или музички пример прави метричко варирање, комбинирајќи 2- делност и 3 - делност, а учениците бројат на глас „пр-ва – вто-ра”, односно, „пр-ва – вто-ра – тре-та”) - Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.

3. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Со оглед на возраста на учениците часот по солфеж треба да вклучува различни видови на музичка дејност.
- Содржините *Мелодика* и *Ритмика* се тесно заемно поврзани, затоа процесот на совладување на одредени проблеми посочени во една од темите често пати треба да се одвива преку интеграција со другата тема (на пример, совладувањето на ритмичките проблеми во примерите за солфежирање и свирење на ДМИ).
- Се препорачува слушање музика во изведба на наставникот (музички примери од различни стилови и жанрови) и снимена за воочување на нејзиниот карактер и изразните средства, како и за доживување и совладување на наставните содржини (метроритамот, мелодиски модели).
- Се препорачуваат музичко-ритмичките движења за доживување на римичките карактеристики на музиката.
- Се препорачува користење на ДМИ за препознавање на тоновите, совладување на ритамот, координација на движењата на рацете, просторна ориентација.
- За полесно разбирање на тоновите во различни октави, за знаците за промена на висината на тоновите да се употребуваат креди во боја (секоја нота во различна боја).

- За посликовито претставување на висината на тоновите и нивното попрецизно интонирање да се применува фономимијата.
- Како и во I одделение на 6-годишното основно музичко образование, наставната тема Диктат не е предвидена, но наставникот може да изведува активности од тип на лесен устен диктат базирани на меморирање и пеење со именување на тоновите (свирање на Орфови инструменти) на кратки мелодиски, односно ритмички мотиви.
- Треба да се продолжат активностите сврзани со организацијата и следењето на едукативно-уметничките активности во текот на целата учебна година.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови

Мелодика 42 часа; Ритмика 30 часа

➢ **Наставни средства:**
  - учебник по избор на наставникот, одобрен од страна на министерот;
  - аудио-визуелни средства (ТВ, ДВД- плеер, видеоплеер, компјутер);
  - детски музички инструменти;
  - дидактички средства и материјали;
  - разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
  - визуелни средства (слики, фотографии, апликации и сл.);
- Интернет, образовни софтвери.

4. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичко изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување). При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава кон индивидуалниот пристап во постигањата на секое поединечно дете.
Во текот на наставата редовно се следи развојот на секој ученик. На крајот од годината се препорачува одржување на јавен час отворен за родителите и други наставници на кој учениците би имале можност да ги претставаат активностите застапени во текот на учебната година и своите постигања.
Оценувањето е описно (со краток опис).

5. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализација се темели на Нормативот за простор и наставни средства за основно музичко училиште донесен од страна на министерот за образование и наука.

6. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во прва година може да ја изведува лице кое завршило:

- факултет за музичка уметност – оддел за музичка теорија и педагогија;
- Факултет за музичка уметност – оддели за:
    - композиција;
    - диригирање;
    - музикологија;
    - етномузикологија.

(Приоритет според горенаведениот редослед.)

7. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ученикот/ученичката:

- да пројави навика за култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- да пројави способност за пеење на песни со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- да го прошири опсегот на гласот;
- да пројави способност за прецизно интонирање на тонска висина;
- да пројави способност за следење интонација од инструмент;
- да развива музичка меморија;
- да покаже интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да се оспособува за активно, внимателно слушање на музиката;
- да пројави осет за музичката изразност;
- да развива осет за ритам;
- да пројави умеење да следи ритам (со плескање, тактирање);

- да изведува движења во музичко - ритмичките активности усогласено со музиката;
- да ги усвои неопходните музичко-теориски поими;
- да се ориентира во просторот;
- да свири со некои детски музички инструменти;
- да ги препознае, именува и запишува нотите од скалите до два предзнака;
- да ги осознае разликите на звучењето на дурската и молската скала;
- да ги осознае разликите на звучењето на трите видови на молската скала;
- да го објаснува начинот на градењето на дурската и молската скала (трите видови);
- да може самостојно да испее полесна мелодиско-ритмичка вежба по ноти во наведените скали;
- да пројави умеење за солфежирање а виста;
- да развие интерес за изведување на спонтани импровизации на кратки музички мотиви;
- да се пројави сопствено музичко изразување.

ПОТПИС И ДАТУМ НА УТВРДУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по солфеж со елементарна теорија на музиката за шестгодишно основно музичко образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 10-3261/1
20-10-2009 200 __ год.
СКОПЈЕ

_________2009 година

С к о п ј е

Министер

____

Никола Тодоров